

*Preek van 30 april 2017, 3^e van Pasen,
gehouden in De Morgenster in Papendrecht
door Piet van Die*

HET VERLANGEN GESTILD

Maar een tempel zag ik niet in de stad, want God de Heer, de Almachtige, is haar tempel, met het lam (Openbaring 21,22)

Horizon

Het kronkelpad over de hei
Brengt de horizon niet dichterbij
Welk pad ik ook had genomen
Maar alles wat ik tegenkom
Lag ooit achter de horizon
Ik zie wel wat gaat komen

Het zijn regels uit een van de nieuwste liedjes van Bouwewijn de Groot. Het liedje heet 'Horizon'. Het gaat over ouder worden en de weg door het leven. Het liedje loopt uit op een laatste stad die haar poorten opent. Het eindigt zo:

Daar zit ik neer
En rust wat uit
Tevreden dat ik het halen kon
Want in de verte
Weet ik de eeuwig groene velden
Voorbij de laatste horizon.

De horizon – beeld voor vreemde verten. Voor het onbekende. De horizon wekt onze nieuwsgierigheid: wat ligt er achter? Ze wekt een vreemd heimwee: een heimwee naar een plek die je niet eens kent. Het houdt zoekende mensen gaande.

Dromen

Mensen hebben ook altijd gedroomd over wat er na de laatste horizon zou zijn - de horizon van dit leven. Een collega van mij vroeg deze week zijn volgers op Facebook om de volgende zin af te maken: 'De hemel is voor mij...' Zijn tijdlijn stroomde vol. Iemand antwoordde: 'De hemel is voor mij het eiland Ameland, maar dan in verheerlijkte staat.' Een ander werd poëtisch: 'Badend in liefde drijven op de rivier van het leven en niets rechtvaardigt meer haat.' Ik deed zelf ook nog een duit in de zak: 'De hemel is voor mij een huis aan zee waar de golfslag van Gods liefde eeuwig ruist.' Ja, mijn poëtische ader kan bij tijde ook flink opspelen!

Maar wat opviel in al die reacties was dat vooral de *natuur* een grote rol speelt. Zee, water, eiland, bossen. Het doet paradijselijk aan. Maar Johannes denkt niet aan natuur: hij denkt aan *cultuur*. Hij ziet in gedachten geen Ameland of een verheerlijkt Patmos, geen ruisende bomen of vredige wolkenpartijen. En ook geen zee, sterker, in zijn wereld zal de zee er niet eens meer zijn! Hij ziet een *stad*. De Bijbel begint in Genesis wel paradijselijk. De hof van Eden is een tuin. Maar de geschiedenis is kennelijk geen cirkel die uitkomt waar hij begon. De wereld komt uit bij een stad.

Kunst

Wie 'stad' zegt, zegt 'samenleving'. Knooppunt van mensen. Van kunst en techniek. In een stad staan de grote musea en concerthallen. Daar vind je de opperste staaltjes van architectuur. En het lijkt erop dat dit ook het geval is bij de stad van Johannes. De volken zullen hun glorie naar die stad brengen, schrijft hij. Daar moeten wij niet van maken dat zij God de lof toezingen. Alsof het goede alleen van God komt. Nee, de volken brengen het puikje van eigen kunnen mee. De goede dat de mensen hebben voortgebracht. De stad van God zal stad van de mens zijn. En zo prikkelt Johannes ook onze verbeelding. Dan zie ik de mensen van alle kanten komen. Ze brengen de schilderijen van Vermeer en Rothko mee. De cantates van Bach, maar ook de canon van de popmuziek. De stukken van Shakespeare en de poëzie van Achterberg. De bouwtekening van de Erasmusbrug, de Reus van Rem en...

Nou ja, ik draaf misschien wat door. Verbeelding is goed, maar ze moet niet op hol slaan. Maar toch wil Johannes zoiets laten zien: *de stad als kunstwerk*. En de

engelen die de stad van God bouwden, lijkt de kunst te hebben afgekeken van Gerrit Rietveld en zijn kompanen van De Stijl. Want het is een en al rechte lijnen wat de klok slaat. De stad heet de vorm van een kubus. Saai? Nee hoor, want er zit genoeg kleur in. En bovendien is het een stad van *gelijke rechten*. Allereerst in deze zin: ze is rechthoekig. Zoals een Psalm van het aardse Jeruzalem zingt: 'Wel saamgevoegd en welgebouwd'. Maar ook in andere zin is het een stad van *gelijke rechten*: het zijn harmonie, eenvoud en gelijkheid die de boventoon voeren. De schoonheid en de rechtvaardigheid zullen regeren.

Tegen het doemdenken

De wereldgeschiedenis zal dus iets opleveren. Tussen deze en de toekomstige wereld loopt een breuk. Het zal anders worden. Het lelijke en het onmenselijke zal het land achter de horizon niet halen. Maar er loopt óók een doorlopende lijn tussen deze en de toekomstige wereld. Niet alles gaat op de vuilnishoop. In de nieuwe stad krijgt het goede dat de geschiedenis voortbracht een plek.

In de donkere tijden die wij beleven is dat een goed tegenwicht. Veel mensen zijn somber over de wereld. Begrijpelijk. Koot en Bie vonden in de jaren zeventig het woord 'doemdenken' uit. Maar het lijkt ook wel geschreven voor onze tijd. Ik hoor mensen bijvoorbeeld regelmatig zeggen: 'Het is niet de vraag óf er ook in Nederland een aanslag komt, maar wannéér die komt.' Ik zou er nog aan toe kunnen voegen: 'En het is niet de vraag waar die komt.' Want zo iets vindt nooit plaats in dorpen als Ommen of Heerjansdam, maar altijd in steden. Een stad is ook een knooppunt van onveiligheid, van criminaliteit en terreur. Was Johannes dat niet even vergeten? Nee, want hij kende ook zo'n stad: Rome. Knooppunt van wreed machtsdenken, brandpunt van decadentie, hoofdkwartier van staatsterreur. Maar uitgerend hij droomt van een stad waar de deuren niet op slot gaan, waar niemand angstig over zijn schouder hoeft te kijken. Maar dan moet er wel nog één ding weg: religie.

Ramp voor de wereldvrede?

Nou ja: 'móet weg'? Ze zal overbodig zijn. In de nieuwe stad zal de kunst er nog zijn en de architectuur. Maar De Morgenster niet. Geen kerk of kathedraal zal de overkant halen. Dat hoeft ook niet. Ze waren maar een middel. Middel in de omgang van mensen met een ongeziene God. Maar dat middel zal niet meer nodig zijn. God zelf zal de tempel zijn. De Almachtige zelf zal ons huis zijn. De

Almachtige – dat betekent niet: je kunt het zo gek niet bedenken of Hij kan het. Almacht betekent: almacht van zijn liefde. De liefde van God zal de wereld te machtig worden en regeren.

Tot die tijd zal er religie zijn. Er zijn wel mensen die haar nu al willen afschaffen. Deze week was cabaretier Hans Teeuwen wat dat betreft weer op oorlogspad. En de bekende Amerika-deskundige Charles Groenhuijsen twitterde: ‘Godsdienst is al 2000 jaar een ramp voor de wereldvrede.’ En natuurlijk heeft religie een lelijke zijde. Zoals alles twee gezichten heeft. Vul voor het woord ‘godsdienst’ in die tweet het woord ‘politiek’ en je ziet dat het ook klopt: ‘De politiek is al méér dan 2000 jaar een ramp voor de wereldvrede.’ Of vul ‘de mens’ in: ‘De mens is al meer dan 2000 jaar een ramp voor de wereldvrede.’ Het punt is natuurlijk dat Teeuwen en Groenhuijsen graag een ander de schuld geven. Dan was Chesterton wijzer. Chesterton was een Engelse schrijver. Hij kreeg samen met anderen van de krant *The Times* het verzoek om een stuk te schrijven over de vraag wat er toch mis was met de wereld. Het stuk van Chesterton was het kortst. Het bestond uit één woord. Wat er mis is met de wereld? Ik.

Adam

Adam, mens – brekebeen en brokkenpiloot. Wezen met misère én grandeur. Mengeling van licht en schaduw. Kind van God waarin hartelijkheid kan huizen, maar ook haat. Hoeder én ramp voor de schepping. Uitvinder van techniek die de wereld beter heeft gemaakt, maar ook onveiliger en vuiler. Schepsel met twee gezichten: beeld van God én spiegel vol met barsten. Wezen dat onaf is. En daarom rusteloos zoekend naar... ja, naar wat? Naar iets dat we nog niet hebben. Maar verlangen houdt hem gaande. Want ook Charles Groenhuijsen verlangt naar wereldvrede, reken maar. En ook Hans Teeuwen lijdt bij tijd en wijle aan de onvoltooidheid van het leven. En ook Boudewijn de Groot heeft heimwee naar een wereld die hij nog nooit heeft gezien.

Maar tot die tijd zijn er gebouwen zoals dit. Tot die tijd zijn wij er. Mensen die God ook nog nooit gezien hebben. Die daarom alle claims hebben laten varen wij iets hebben wat een ander niet heeft. Maar die wel menen af en toe een Stem te horen. Misschien niet zo duidelijk als Johannes. Maar voldoende duidelijk om iets in ons wakker te maken. Een vreemd heimwee. Een verlangen. Want soms is geloof niet meer dan verlangen. Maar dat proberen we levend te houden. Met rituelen en liederen. Met teksten en gebaren. We hebben ze nodig.

Anders zou het verlangen misschien in ons wegzakken of verdampen. Want het is zo teer. Maar we hopen dat het verlangen ons gaande houdt. Op weg naar een land van ooit, waar geen tempel, moskee, kathedraal of dorpskerk meer nodig zal zijn. Want het verlangen zal gestild zijn. Adam komt thuis. Voor altijd kind aan huis bij God.